

Oponentský posudek diplomové práce

Barbara Hrubovská:

Eucharistická modlitba a jej znovuzavedenie v súčasných reformovaných cirkvách.

„Celá práca sa bude niest' v znamení eucharistickej modlitby ako významného prvku týkajúceho sa liturgickej obnovy v súčasných protestantských cirkvách“ (9), proklamuje autorka v úvodu. A je možno říci, že své rozhodnutí naplnila.

Nejprve proto zdůrazní teologické motivy, „ktoré v dnešných protestantských liturgiách k Večeri Pánovej často chýbajú“ (10). A jako příklad možnosti liturgických inovací současnosti uvádí motivy, které zdůrazňuje Agenda Českobratrské církve evangelické z roku 1983. To na samotném začátku trochu zaráží – sice lze ocenit přetrvávající aktuálnost této agendy (v závěru práce dopadne hůře), ale přece jen jde o dílo, které vznikalo před čtyřmi desetiletími. A od té doby vznikla řada nových reformovaných agend, které by v této souvislosti možná stály za zmínku. Tato poznámka nic nemění na tom, že autorka uvedla impulzy podstatné a bude se jim v další práci věnovat podrobněji.

Pro svůj záměr autorka zvolila logickou osnovu. Začíná tím, že ve vší stručnosti vystihuje podstatné momenty vzniku útvaru, který známe dnes jako „eucharistickou modlitbu“. Na základě raně křesťanských spisů ukazuje proměnu v chápání struktury, jakkoli některé elementy jsou přítomny stále, jen v různém pořadí – anamnéze, epikléze, prvky adorace, slova ustanovení atd. Rozhodně poskytuje poměrně plastický obraz rozmanitých pokusů o vystižení ústřední modlitby, mající daleko k jakékoli strnulosti. A tudíž otevírá možnost rozhovorů v cirkvách na téma užívání eucharistické modlitby i tam, kde se jí dosud bránili z rozmanitých, často nejasných důvodů. Proto oceňuji, že autorka kapitolu, shrnující hlavní prvky eucharistické modlitby, nazvala jako „Pokus o vymedzenie...“ (31), nikoli jako definici. Mezi dvě hlavní části počítá anamnézi a epiklézi, případně slova ustanovení. A konstatuje, že některé reformované cirkve užívají z celku, který dnes nazýváme eucharistickou modlitbou, jen některé části (33).

Při popisu „Římského kánonu“ se autorka opírá převážně o klasické autory této tematiky (L. Pokorný, B. Bouše, J. H. Emminghaus, A. Adam, F. Kunetka) a pokouší se o kompilaci jejich názorů. Domnívám se, že se tím autorka dobře zhostila úkolu představit danou problematiku, na druhou stranu přebírá jejich názory a pojmosloví bez hlubší reflexe. To se týká například či zejména pouhého konstatování, že po II. vatikánském koncilu existují i další eucharistické modlitby (38), aniž je blíže charakterizuje. Ale to může učinit v rámci obhajoby.

Podobně postupuje autorka i v případě představení některých reformačních formulářů eucharistické modlitby (Luthera, Kalvína, Zwingliho): popíše hlavní změny a předvede strukturu jejich návrhů. Pro přehlednost by jistě nebylo špatné, kdyby v tabulkách byl pro srovnání uvedený i Římský kánon. Je třeba ocenit, že je uvedena i liturgie Lukáše Pražského. Při četbě v zásadě neruší, že jednotlivé reformační formuláře nejsou

srovnány chronologicky, v tomto případě je důležitější obsah. Může však překvapit, když vlastně každý reformační pokus o nový formulář autorka komentuje slovy o tom, že vlastně byly hlavní prvky eucharistické modlitby zachovány či jsou dokonce rozpoznatelné. Možná by to bývalo stálo za určitý přehledný souhrn na konci kapitoly čtvrté, což by opět přispělo k základnímu přesvědčení, že eucharistická modlitba není reformačním otcům cizí. Proto trochu ční věta „Nielen Luther, Kalvín a Zwingli zavádzali nové liturgické poriadky a nové postupy pri Večeri Pánovej.“ (45, o Kalvínovi ještě jednou 41). Přesnější by asi bylo, že reformátoři byli přesvědčení, že se vracejí k raně křesťanským kořenům a modelům.

V dalším autorka představuje eucharistickou část bohoslužby současných reformovaných církví. Volí příklad Reformované církve v Americe, která užívá určitý typ eucharistické modlitby, a příklad vlastní církve, Reformované křesťanské církve (RKC) na Slovensku, která tuto modlitbu (zatím) odmítá. Důležitý je kontext těchto církví a rozhovorů o slavení večeře Páně, autorka stručně uvádí do dějin a současného stavu, pak představuje liturgické pořádky. Závěr je obdobný, jako v předchozím odstavci: I v církvi, která svým způsobem odmítá formu eucharistické modlitby, jsou přesto její některé prvky zachovány.

Z celé práce vyplývá autorčin zájem na uplatnění eucharistické modlitby. Neboť má za to, že večeře Páně by tím získala prvky chvály a vděčnosti (71), které by se odrážely i v postoji účastníků. A dále by se zdůraznilo připomínání Božího jednání a prosby o Ducha svatého. Jako téměř odstrašující příklad (ale jde vsuktu o dosti typický případ), kdy převažují prvky moralizování a poučování (exhortace, vyznání vin před VP atd.), diplomantka uvádí Agendu Českobratrské církve evangelické z roku 1983 (71n). Je jen trochu škoda, že autorka neanalyzovala aktuální návrhy na obnovu liturgie uvedené církve. Jako další důležitý impulz uvádí „trinitárně laděný obsah“ (75), ke kterému by zavedení eucharistické modlitby mohlo vést. V této závěrečné části již neuvádí prvek ekumenický, velmi pěkně zdůrazněný dříve ve výkladu o současném reformovaném křesťanstvu (50n). Ani nepřipojuje zvláštní úvahu o „postoji účastníků“ (71), resp. dialogickém prvku bohoslužeb, který zdůrazňuje ve výkladech o raně křesťanských formulářích. Ale to může být předmětem rozhovoru u obhajoby.

Celkově je možno říci, že autorka zpracovala množství literatury v jazyce mateřském i cizím, ovládla odbornou terminologii, osvojila si významný díl praktickoteologické práce. Oponent jen lituje, že autorka nepřibrala literaturu k tématu z německé jazykové oblasti, která by jí umožnila ještě diferencovanější pohled zejména například na dějiny reformované liturgie (Markus JENNY: *Die Einheit des Abendmahls Gottesdienstes bei den elsässischen und schweizerischen Reformatoren*, Zürich 1968), nebo právě na možnosti obnovy reformovaných bohoslužeb (Např. Ralph KUNZ: *Gottesdienst evangelisch reformiert*, Zürich 2001). Ale budiž zdůrazněno, že to mají být jen tipy k dalšímu studiu.

Diplomová práce je psaná slovensky. Oponent proto není schopen do všech detailů posoudit jazykovou úroveň. Práce se však jeví jako pečlivě zpracovaná. Místy mohou českému čtenáři chybět čárky ve větě (např. 26, 31), ale to může být způsobeno neznalostí slovenských zvyklostí. Může vyrušit, že například slovo anamnéze zcela nesystémově a jakoby náhodně vysvětluje autorka na několika místech (17, 21, 27, 32). Poněkud iritujícím dojmem působí výklad transsubstancie (10⁴) podle slovníku cizích

slov, spíše by se očekávalo užití alespoň slovníku liturgického. „Reformovanou církev“ na str. 50 je třeba psát s „r“, nemá-li autorka na mysli jednu konkrétní.

Práci rád doporučuji k obhajobě, hodnocení navrhuji v rozmezí B-C.

Ladislav Beneš, Dr.
Katedra praktické teologie

V Praze 10. 9. 2019